

Oče.

Venceslav Belè.

»Bog daj dobro, gospod!«

»Bog daj, očka!«

Starec je naslonil koš na grivo, snel oprtnice, sedel in se začel brisati z veliko, višnjevo ruto; ozrl se je na tujca, s katerim sta se v hribu srečala, in je izpregovoril:

»Kaj me tako gledate, gospod? Vem, kaj si mislite: jaz prazen težko lezem v strmino, ta pa si naloži tako breme! Pa je morda Vam pot težavnejša brez bremena kot meni z bremenom; tako se privadi hrbet in noga. Je res nekoliko težko za človeka, ki je v letih, a živeti se mora; iz mlina nesem in hvala Bogu, da imam kaj nesti!«

»Pa sta le prehuda za Vas to breme in hrib. Kaj nimate koga mlajšega in krepkejšega v hiši?«

Pogledal ga je pol začudeno, pol nevoljno:

»Mlajšega in krepkejšega in v teh časih! Prej sem imel pet fantov kakor pet hrastov!«

»In koliko jih imate še?«

»Tisto pa sam Bog ve!«

»Ne veste zanje?«

»Vem in ne vem! Za nekatere vem, za druge ne vem.«

Obrisal se je in odkašljaj in začel pripovedovati:

»Prvi — gospodar je bil na domu — je pisal precej ob začetku z Ogrskega: »Vas vse skupaj lepo pozdravljam in Vam sporočam, da sem zdrav in da se noč in dan vozimo in da gremo nad Rusa; kadar bom mogel, bom že še pisal!« — Pa ni bilo več glasu od njega, že leto dni. Nekateri, ki so prišli na dopust, so rekli, da se je potopil najbrže v tistem grozovitem gališkem močvirju; če zaleze človek vanje, ga vleče z nevidnimi silami, da se pogreza vedno bolj globoko, dokler se ne zalije nad njim umazana luža za vedno. Taka smrt mora biti strašna, — živ in zdrav človek, kakor bi ga spuščali v grob; misli na ženo, na otroke, na dom in se pogreza v grob brez potrebe in brez koristi. Drugi pravijo, da ga je ranjenega ali mrtvega pograbila kaka reka in ga odnesla kdovekam, v Črno morje. Pravijo tudi, da je morda v ujetništvu kje na Ruskem. A nemogoče, da bi se leto in dan ne bil oglasil iz ujetništva, ko ve, da čakamo doma sporočila kakor čakajo verne duše na odrešenje. — Morda so ga res ujeli, pa je lahko umrl ranjen ali bolan kje v Rusiji ali Sibiriji. Kdo ve, ali je živ ali mrtev! Človek bi mislil, da je mrtev, a pri-

povedujejo, da se je oglasil marsikateri, ki so ga imeli za mrtvega, čez mesec, čez leto in dan. Saj je tudi mogoče, da je pisal, da je celo večkrat pisal in so se pisma izgubila; veliko pisem se poiščubi, zakaj bi se ravno njegovo ne? In če se eno izgubi, se tudi drugo lahko, se lahko vsa izgubijo; morda jih nočejo naprej pošiljati. — Vidite, tak je človek: pamet pravi, da je mrtev, srce pa upa, da je živ in se pameti upira.«

Za hip je umolknil, se zagledal v dolino, potem stresel z glavo in začel nanovo:

»Ako se vse natanko premisli, je to nekaj čudnega in groznega. Ali je živ — ali je mrtev! — Moj sin je bil! Veste, kaj je to? To je življenje od mojega življenja, kri od moje krvi, meso od mojega mesa. Vdovec sem; ženo sem rad imel, in ko je umrla, sem jo našel v otrocih; opazil sem v očeh, v obrazih, v kretnjah, v glasu, v navadah otrok veliko njenega in domislil sem se, da je v njih tudi njeno življenje, njena duša, njena kri, da ona še vedno živi v otrocih pomlajena; in da živim tudi jaz tako kakor ona v svojih otrocih — ne samo veliko njenega, tudi veliko svojega sem zapazil v njih — da sva v svojih otrocih združena in spojena. Tisto spoznanje mi je prineslo po vsej žalosti zaradi njene smrti tolažbe in veselja do dela in do življenja; takrat sem dodobra spoznal in čutil, da je delo in življenje brez otrok — prazno; za koga delati in čemu živeti, če otrok ni! Za druge, za tujce, kdove za koga? Če ima človek otroke, čuti, da živi v svojih otrocih naprej in ne umrje, v njih se pomladi, raste, živi. Lepo je, ko človek misli, kako se krepki in množi, kako se je teh dvoje rok podvajseterilo, kako se postoterijo in kako se bodo nekoč postoterjene upirale in gibale. In še nekaj Vam moram povedati: ako se človek v zrcalu pogleda in si misli: to je moja podoba, to je moj obraz, tega človeka imam jaz rad — se mu zdi to smešno in neumno in sramuje se sam pred seboj; če se pa v otroku pogledate in se spomnite, to je moja podoba, to je moj otrok, ki ga imam rad, Vas ne bo nič sram; kajti tisto v zrcalu je podoba, to pa je resnica. — Pa kaj bi Vam govoril; če nimate otrok, me težko razumete. Jaz jih imam osem: pet fantov in tri dekleta; s trudom in s težavo sem jih izredil na svojem malem gruntu, pa tudi z veseljem in v strahu božjem. Pet fantov, ona jih je rodila, jaz sem jih izredil, pa je prišla vojska in poklicali

so jih vseh pet. Dekleta so se pomožila, doma sem ostal jaz in družina najstarejšega: pet otročičev, še negodnih, in njih mati.«

Umolknil je in se zamislil.

»O najstarejšem ste govorili!« ga je zdramil tujec.

»Da, o najstarejšem! Če človek natančno premisli, je to nekaj čudnega in groznega: ali je živ, ali je mrtev! Jaz sem njegov oče, on je moj sin: ali je, ali ga ni! Kje je? — Žena mi je umrla; rad sem jo imel; kadar mi je bilo najbolj hudo, sem šel na njen grob ali pa sem se ga samo spomnil in mi je bilo lažje. Če bi sedaj vedel, kje je njegov grob, bi si mislil lahko nekaj, bi si v domišljiji predstavljal: v takem in takem kraju je, pa bi mi bilo morda lažje, kadar bi v mislih poromal na njegov grob. Zdaj ne vem, ali je v gališki luži, ali v Črnem morju, ali v Rusiji, ali v Sibiriji; nikjer se ne more ustaviti spomin. In kako mi je šele čudno pri srcu, ko mislim: ali je živ, ali je mrtev; ta negotovost hudo boli. Kadar njo gledam, njegovo ženo, si mislim: ali je žena, ali je vdova! In kako mora biti šele njej pri srcu! Kako ji mora biti ponoči, ko iz teme pridejo težke in žalostne misli; če misli nanj — in kako je mogoče, da ne bi neprestano mislila nanj — ali se ji ne zdi, kakor da bi imela poleg sebe živega mrliča? Živega človeka se še nisem zbal in tudi mrliča me ni strah, a to je hujše.«

»In žena njegova je hudo žalostna?«

»Nič ni žalostna. Kakor bi ji dušo upihnil ali srce iztrgal. Dela, govori, skrbi, se trudi, samo smeje se ne in tudi ne joče; pozna se ji pa, da nosi strašno pezo. Vem, da ji pamet pravi: potolaži se in pozabi, ne bo ga več; a srce ji ne dá miru, neprestano jo muči in trpinči. Pa pomislite, gospod: pet otrok kakor pet črvičkov, najmlajšega niti videl ni še; je prišel na svet tri mesece po njegovem odhodu. Je bil oče prej mrtev kakor otrok živ! Kaj ni čudno to? Ne zamerite, gospod, da tako govorim; za čudnega človeka me imajo, nekateri so mi tudi že rekli, da sem zmešan; jaz mislim bolj s srcem kakor z glavo. Za človeka, ki misli samo z glavo, ni to nič čudnega, če oče prej umrje, kakor se sin rodi; meni pa se zdi to več kot čudno, grozno je. Pomislite, jaz sem dobil osem otrok; in sedaj naj si predstavljam, da bi jaz ležal že v grobu, da bi bil prst in trohnoba, na svetu pa bi medtem dobil sina: v grobu bi mrtev trohnel, na svetu pa bi se v sinu živ prerodil. Tako je s tistim otročičem: on je tu, kje pa njegov oče! Ko tisti otročiček doraste in mu povedo: Ko si se ti rodil, je bil tvoj oče že davno mrtev — morda se mu zbudi takrat želja, da bi bil vsaj enkrat videl svojega očeta, da bi

lahko vsaj enkrat obiskal njegov grob; a ta želja je nespametna, bodo rekli.«

Mož se je odkašljaj, si oprtal koš in se odpravil na pot.

»Greste proti vrhu, gospod, ali v dolino?«

»Proti vrhu! Greva skupaj. Še o ostalih sinovih povejte!«

»Eden je bil mizar, pa so mu desnico odžagali.«

»Pokojnino bo dobil.«

»Pa roke ne dobi več! Kaj je to — pokojnina? Pomislite: roko so mu odžagali, živo roko živemu človeku! Odrezali so jo; on je ostal živ, roka pa je umrla in so jo pokopali. Kos živega človeka je pokopan v grobu. On je doma sedaj. V žep mora zatikati desni rokav, da ne opleta preveč okrog njega. Tako se mi zdi, kakor da bi mi mrtva roka visela na ramenu in neprestano opletala okrog mene; groza in strah me je včasih tiste roke, ki je ni več. V začetku sem hotel iz navade z desnico kaj poprijeti ali si kaj pomagati, pa me je hipoma spreletelo nekaj, kakor bi me hudo zbolelo. In včasih se mi je zazdelo — zlasti spočetka —, da jaz nisem več jaz, ampak nekdo drugi... Vidite, tako mi je pripovedoval, ko je prišel domov. — Pokojnino bo imel, da; a če bi bila trikrat tako velika, z zdravro roko bi si bil lahko še več zaslužil; ročen je bil in priden. Pa kaj zaslužek! Kaj ima človek ude samo za to, da drugim služi, ali recimo: samo za to, da si kaj prisluži? Ali jih nima predvsem za to, da sam sebi pomaga? Kaj pomaga plača, če visi namesto roke tisti odrezek na ramenu! — Zato, ker je ne pogrešamo, ne vemo, kaj je desnica, jaz pa sem poskušal, hotel sem poskušati: Niti zganem ne ves dan z desnico, prav kakor bi je ne imel! Tako sem sklenil zjutraj, ko sem se zbudil; še nisem dodobra sklenil, sem se že z desnico pokrižal; potem sem se oblačil brez desnice; potem sem hotel jesti z levico; a desnica mi je neprestano nagajala kakor kak uporen, nepokoren otrok; s pasom sem jo privezal k truplu, ker nisem mogel vedno paziti nanjo; ko je bila privezana, je sicer mirovala, a levica je bila sama revna in nerodna; tako je bila vajena družbe in pomoči, da sama ni skoraj nič mogla; do poldne sem vzdržal, potem sem jo moral odvezati. Od takrat, gospod moj, se mi sin smili kakor trpeča duša v vicah. Ne rečem, da se ne privadi; se je že precej privadil; a takega življenja, kakor je živel, ne bo živel nikdar več. Ko ga tako gledam svojega sina, revnega in nerodnega, s tistim praznim, usahljim rokavom, se mi včasih hipoma zazdi, kakor bi meni manjkalo roke. In kakšna škoda bi bila, če bi manjkala desnica meni, starcu; a da

manjka fantu, dvajsetletnemu in zdravemu, to je škoda, gospod. Verjamate: rad bi odrezal svojo roko in jo njemu dal, ako bi bilo mogoče. In veste, kaj mi je povedal: ‚Cele škafe odrezanih udov, ranjenih, zastrupljenih, zmrznjenih, so včasih pokopali! — Pomislite, gospod, cele škafe človeških udov, odrezanih od živih teles: rok, nog, prstov; in med takimi krvavimi je bila desnica mojega sina, meso od mojega mesa; nad dvajset let je rastla, živela, delala, in potem so jo odrezali; sedaj plačujejo osameli, ovdoveli levici penzijo!«

Dolgo časa sta korakala molče drug za drugim.

»In kaj je z ostalimi sinovi?«

»Dva sta v boju, če nista že padla: eden na severu, drugi na jugu. Morda se vrneti kdaj, morda tudi ne. In če se vrneti, kakšna se vrneti? Lahko se vrneti ali brez roke, ali brez noge, ali brez obeh rok, ali brez obeh nog; tudi o takih sem slišal in bral, ki so izgubili obe roki in obe nogi; samo glava in truplo je ostalo, in to je še človek, ki misli, govori, živi, hoče, želi — pa nič ne more; tudi o takih so govorili, ki so izgubili vid in posluš, ki so pokopani v večno temo in tišino; lahko se vrneti nema, brez jezika, ali pa spačena: brez nosa, brez brade, brez čeljusti; lahko prideta jetična in revmatična — bogve kakšna. In sedaj pomislite, koliko ima moja domišljija dela noč in dan: vsakega posebej si predstavljam z vsemi mogočimi križi in nadlogami; buden mislim, v spanju pa sanjam. Pripravljen bom, če jih zadene še taka nesreča; v duhu sem že naprej prestal vse, kar me še morda čaka, če se vrneti. — Mučno je tako življenje, gospod; človek nima lepe minute ne podnevi, ne ponoči. Če sedem k mizi, da bi se najedel, se spomnim njih dveh in pomislim: lačna sta morda reveža, izstradana in žejna; če ležem v suho in toplo posteljo, pomislim: zaspana sta morda in trudna do smrti, pa nimata, kamor bi glavo naslonila v luži in mokroti; če se nasmehnem, pomislim: žalostna sta morda in bridko jima je pri srcu. Kaj bi Vam govoril in pripovedoval: misel nanju mi zastrupi vsak požirek, mi zagreni vsako veselje, mi pokvari vsak počitek. Morda se Vam zdi to čudno, gospod, morda smešno, ker nimate sinov na vojski in ne razumete, kako je, če v nobenem trenutku ne vem, kaj se z njima godi, in je samo to gotovo, da visita neprestano na niti med življenjem in smrtjo, med zdravjem in boleznijo; če dobim karto od njiju, da sta živa in zdrava, začnem šteti: en teden, dva tedna, kar je bilo pisano; lahko sta že davno ranjena ali mrtva; mogoče je, da se je v tistem hipu utrgala nit življenja, enemu ali pa obema. In kaj je ena nit, gospod? Nič ni! Pa kaj pravim: na niti!

Zdaj, ko ima smrt svojo veliko košnjo! Ne na niti, na pajčevini visi človeško življenje! Na pajčevini mi visita dva sinova; noč in dan, noč in dan in vsako uro!«

Kimal je z glavo in težko sopel globoko upognjen, trdo upirajoč se z nogami in palico v strmo stezo.

Prišla sta do pripravnega počivališča; odložil je koš in si začel otirati obraz z višnjevo ruto.

»Tu zmeraj počivamo z bremenom, zadnjikrat pod vrhom.«

Zagledal se je v dolino in začel kimati z glavo:

»Da, da, gospod! Otroci so otroci! Moj otrok ni kakor drug otrok. Če srečam otroka na poti, se morda spomnim, to je ta in ta otrok; na očeta, na mater, na družino se morda niti ne spomnim; če ga srečam, ali ne srečam, če ga vidim kdaj, ali nikdar, vseeno mi je; dva človeka sva, tako vsak svoj na svetu kakor dva kamna, ki sta se privalila slučajno kdove odkod na cesto. V družini pa ni tako; človek ne misli in ne čuti kakor samosvoj človek, on misli kakor oče tolikih, ne tolikih, ampak teh in teh otrok; on čuti v svojih mislih, v svojih besedah, v svojem življenju vedno in povsod vsakega svojega otroka in vse svoje otroke skupaj in samega sebe z njimi. Družina je kakor eno živo bitje, kakor eno telo; tam ne čutim: jaz sem, on je; čutim samo: mi smo! Tako se mi zdi, kakor bi žive vezi družile mene in otroke, kakor bi vsa srca prepletale iste žive niti. In če eden odpade, če smrt pretrga tisto živo nit, bolj boli menda, kakor je bolelo sina, ko so mu roko odrezali. Sedaj je prišel vihar vojske in je razmetal moje sinove po bojiščih na vse strani; to je, kakor da bi se tiste žive niti napele in mi vlekale živo srce iz trupla in ga trgale na vse kraje.«

»Kaj pa je s petim sinom?« ga je prekinil tujec.

Mož je pogledal mrko in nevoljno.

»Je tudi on vojak?«

»Tudi!«

»Je morda padel ali umrl?«

»Ne!«

»Ga je zadelo kaj hudega?«

»Nič!«

»Kje je?«

»Kot železničar je bil prideljen železniški službi nekje v Galiciji.«

»Njemu je torej še najboljšo!«

Mrko je gledal v dolino; čez nekaj časa se je okrenil in spregovoril:

»Ker sem Vam o drugih povedal, naj Vam povem še o tem svojem izgubljenem sinu. Brihten fant je bil; tista tri leta pri vojaki se je bil marsičesa naučil; ko je prišel domov, je hotel po sili k želez-

nici; tiste čase so namreč ravno sezidali železnico in so potrebovali pri njej veliko ljudi; on po sili, da gre, jaz, da ne. — Glejte, gospod: osem otrok sem izredil s svojim majhnim gruntom in s svojima rokama; res, da je šlo nekoliko s težavo, a kljub vsemu je šlo tudi z veseljem; grunt je tak: če ga dobro obdelate in pognojite, Vam dá kruha. Delal sem, pa smo živeli, ne kakor gospoda, pa vendar tako, da nam ni nihče nič mogel in ukazal; kakor je kralj v kraljestvu, tako je kmet na gruntu; tako je vsaj bilo prej, sedaj pravijo, da so se časi spremenili, da sedaj samo vojska in vojak ukažeta; jaz neprestano Boga hvalim, da tu gori pri nas še ni tako hudo in da sem še gospodar na svojem gruntu. Pa kaj to! Nekaj drugega sem hotel povedati: Tistega življenja, ki ga imajo gospodje in uradniki, tistega ne razumem. Kako more človek v takem živeti? Dan za dnem v isti sobi; dan za dnem pri istem delu; dan za dnem ob istem času; dan za dnem in leto za letom! Kako more človek to prenesti in prestat! Kmetiško življenje je težko, pa je lepo; hudo je ves dan orati, pa se pri tem tolažim, da bom drugi dan morda kosil; če kosim, se tolažim, da bom drugi dan sušil; če drva pripravljam, se tolažim, da bom pozimi na peči ležal in počival; če gnoj vozim na njivo, se tolažim, da jeseni zvožim živež z njive; enkrat v gozdu, potem na polju, potem na senožeti; tako je večna sprememba. To je življenje, ne kakor ga gospoda živi.

Sin torej po sili, da gre k železnici, jaz, da ne. In kakšno je to življenje pri železnici: če je čuvaj, je večer čuvaj, noč in dan, uro za uro — v stražnico in iz stražnice s tisto zastavo v rokah — vlak za vlakom, voz za vozom. In če je pri vožnji: sem in tja, tja in sem, vedno isto, vedno enako. Človek ne sme ničesar svojega storiti, nič svojega hoteti. Drugi mislijo zanj in on dela za druge. Ali more biti človek takega dela vesel? Ali je to življenje?

On, da gre, jaz, da ne! Pa je njegova obveljala! Šel je, poprosil in dobil službo. Kaj sem hotel! Dolgo ga nisem obiskal; ko se mi je pa le preveč stožilo po njem, sem se napravil in šel. — Da, še to naj Vam povem: kmalu potem, ko je dobil službo, se je oženil; neko šiviljo je vzel, lepo in cartkano stvarco; pa tako ni za zakon, kako bo tako nosilo materinsko breme; za okno je, da bi jo hodili ljudje gledat; še dotakniti bi se je ne smeli; niti pogledati bi je ne smel prehudo, tako rahla je bila; roke drobne kakor otroške in bele kakor mleko; lice kakor rožnat list; če bi se ga dotaknil, bi zvenelo. Tako stvarco si je izbral in se poročil z njo. Prišel sem in jih obiskal; po gosposko sta me pogostila in začeli smo se razgovarjati; pogovor je nanesel

besedo na to in ono; hvalila sta se, kako dobro jima gre, jaz pa sem začel v mislih preštevati njihovo plačico: dobro jima gre, dokler sta sama; kako pa jima pojde, ko pride kopica otrok, ki bodo vedno lačni in raztrgani, plača pa ostane ista? Skoraj od vsega sem doma pridelal, pa sem včasih pri otrocih še težko shajal, kako bosta pa ona dva, ki živita le od krajcarja! Če pa otrok ne bo, bosta lahko živela, a kakšno življenje bo to? — In sem jima rekel:

„Da, da, dobro gre, dokler še ni otrok; kaj pa bo, ko otroci pridejo?“

Spogledala sta se in se nasmehnila; zato sem vprašal:

„Kaj se smejeta? Kaj ne bo nič?“

Potem mi je sin odgovoril:

„Oče, kaj bi midva z otroki?“

„Kaj da bi z otroki!“ sem se začudil. „Kaj niso otroci dar božji, človeku v veselje, tolažbo in pomoč na svetu?“

„Ne, ne, oče; otroci so siromakom za križ in nadlego.“

„Pa če vama jih Bog dá?“

„Pa če jih midva nočeva?“

„Pa kako ne?“

„Zdaj še ne; zdaj hočeva živeti zase, potem, ko nama bo lažje, ga že poprosiva.“

„Pa kako — se boš Bogu ustavljal?“

Takrat sta se mi zelo smejala; meni je bilo, kakor bi mi srce prebodla. Sin me je učil kakor otroka:

„Oče, mi mladi nismo več tako neumni, kakor ste bili vi stari!“

„Pa zakaj neumni?“ sem se začudil.

„Osem otrok na takem gruntu!“

„Osem! Kaj nisem vseh preživil?“

„Kaj pa jih je bilo treba toliko?“

„Kolikor mi jih je Bog dal!“

Klobuk sem vzel in sem šel; po poti pa me je prijelo in sem se razjokal. Gospod, hujše me je zadela tista beseda, kakor če bi me zatajil, ali če bi mi umrl. Tudi to je vojska, gospod, strašna vojska; enega sina sem izgubil v njej; hujše je in bolj strašno, kakor za tistega, ki se je potopil v gališki luži ali pa leži morda v Črnem morju, hujše kakor za tistega, ki je izgubil roko; hujše kakor za tista dva, ki visita noč in dan na niti med življenjem in smrtjo. To je vojska, gospod, ki je mi nismo videli, še vedel nisem zanjo, pa jo je Bog videl, ko so se ljudje proti njemu puntali in upirali; z ognjem in krvjo jih bo požgal in opral. Gospod, jaz pravim, da je prišel vesoljni potop krvi in sodomski požar smodnika. Če nočejo ljudje življenja, naj imajo smrt!

Tako mislim in pravim jaz! — Gospod, Vi greste v vas?»

»Da!« je odgovoril tujec.

»Tu se loči najina pot; ta steza pelje v vas, ta pa proti mojemu domu. Nič ne zamerite, da sem se tako razgovoril; tako mi rojijo misli po glavi kakor čebele v panju in mi ne dajo miru; tako mi je včasih, da bi moral znoreti. Če srečam človeka, katerega spoznam s srcem, da je res človek, se rad

razgovorim z njim; olajšam se s tem za nekaj časa; za nekaj časa se misli razletijo; kmalu pa se vrnejo zopet in mi rojijo po glavi, da ni miru, ne pokoja. Nič ne zamerite, gospod, in z Bogom pa srečno hodite!«

»Z Bogom, oče, in srečno pot!«

Tujec je postal nekoliko in gledal za njim, kako se je globoko sklonjen pod bremenom upiral v strmo stezo.

Šubici.

Dr. Josip Mantuani.

Nihče ne more in ne sme več dvomiti, da je »Dom in Svet« prvi slovenski ilustrovani list; prvi, mislim, po svojem pomenu, četudi ne morebiti po svojem začetku. Obravnaval je domače odnose, pripovedoval je o svetu dolgih — za vrsto nje-

mož, ki so šli z doma v svet in so od ondi obdarjali svojo domovino z zreliimi umotvori, to bi bilo nepričakovano, da ne rečem zoper njegov osnovni program.

V vrsto mož, ki so v resnici vredni, da se jih spominja »Dom in Svet« in ž njim krog njegovih čitateljev, sodita pač med prvimi brata Šubica. Podatke o njihovem življenju imamo v »Ljubljanskem Zvonu« (1885) in pozneje od večje roke zbrane v »Dom in Svetu« (1892). A s tem pa poglavje o Šubicih ni izčrpano. Umetnikova duša je zakladnica, iz katere dobivajo dragocenosti cele vrste rodov. Treba je pa natančno razbirati in ogledati si vse, ne samo velikih, blestečih umotvorov, ampak tudi male in dozdevno neznatne. Tako spoznavamo podrobno umetniško delo, vidimo, kako se upira naravna oblika volji umetnikov in kako ta zmore z vztrajnim delom vse zapreke, ki mu jih stavi narava v bujni prelesti svojih pojavov. V ta namen posežemo po mali izbiri ročnih risb, torej po vrsti neznatnih dragocenosti, ki nam odkrivajo v svoji goli preprostosti stremjenje umetnikove duše mnogo bolj, kakor pestrost in mamljivost izvršenih umotvorov. Brata Šubica — kadar izpregovorimo ta priimek, imamo v mislih oba najodličnejša člana te rodbine, Janeza in Jurija — sta bila tega naziranja, da ni vsak poizkus že dovršena umetnina. Zato sta spravljala posamezne študije, obrise in kompozicije, ker v vsakem tiči več ali manj umetniške misli. Vsa vrsta dá končno vso vrsto misli in podob ter pojasni, kako se je vse to zaokrožilo in zlilo v dovršen umotvor.

Ko je bival Janez Šubic na akademiji v Benetkah (1871—1875), je temeljito proučaval naravo in si uril oko in roko v risbi po živih modelih. Vse mu je bilo predmet opazovanja. Ko je prišel iz Benetk domov, je narisal ta prizor, ki se je najbrže

1. Ivan Šubic doma po završenih akademskih študijah v Benetkah.

govega dela res dolgih — 29 let; načrtaval je lastnim krogom smer in napredek, uspehe je primerjal z razvojem drugih kulturnih skupin, panog in narodov. Naše talente je budil na umetniško delo, obenem pa je učil ceniti umetnost in njen kulturni in etični pomen. Da bi se ta list ne spomnil sedaj naših najboljših domačih umetnikov, da bi pozabil